

Høringsuttalelse til NOU 2018:11 Ny fjellov

Uttalelsen sendes på vegne av de allmenningsstyrene som er nevnt nederst i dokumentet

Innledning

Det vises til høringsbrev av 29. august 2018 fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) om Statsallmenningslovutvalgets utredning NOU 2018:11 Ny fjellov.

I følge statsallmenningsloven skal allmenningsstyrene ivareta de virkesberettigedes interesser i forhold til virkesretten.

Forut for denne høringsuttalelsen har det vært distribuert informasjonsmateriell til de enkelte allmenningsstyrene og gjennomført felles informasjons-/dialogmøter i områder hvor det finnes allmenninger med virkesrett.

Vi vil overbringe en sterk uro fra de virkseberettigede for at bruksrettene og vår innflytelse på bruken av våre rettigheter svekkes med forslaget til ny fjellov.

I et langsiktig perspektiv er virkesretten og andre bruksretter meget viktige ressurser å ha tilgjengelig for jordbruket.

Med stadig strengere krav til dyrevelferd og økt fokus på klima og miljø, er vi sikre på at bruksrettene i allmenningene vil bli mer og mer verdifulle for landbruket.

Vi vil spesielt nevne endrede krav til mosjon og beite for storfe, rovdyrproblematikk, et grønt skifte med økt fokus på bærekraft og da også bruk av bærekraftige materialer som for eksempel trevirke.

Mulighetene til jakt, fiske og friluftsliv i allmenningen er viktig for bolyst og trivsel i allmenningsbygda. Selv om loven i utgangspunktet er en rettighetslov for landbruksnæringen, er ikke dette til hinder for at allmennheten får sin plass i loven.

Statsallmenningsloven sikrer oss god innflytelse på avgjørelser som har betydning for oss bruksberettigede til skog da det i hver allmenning er et styre som velges av og blant de bruksberettigede, og et årsmøte for alle bruksberettigede.

Statsallmenningsloven gir oss god innflytelse på skogforvaltningen da dette skal skje i samråd med Statskog SF. Også allmenningsfondet skal ifølge loven disponeres av allmenningsstyret og skogforvaltningen i fellesskap. Regelverket ivaretar rettighetene på en god måte, sjøl om dialogen og samhandlingen mellom allmenningsstyrene og Statskog SF er noe varierende.

For de virkseberettigede er det krevende å støtte en sammenslåing av statsallmenningsloven og fjelloven. For allmenningsstyrene er det spesielt krevende å støtte lovforslagene til styremodell og måten styret skal oppnevnes på.

På den andre siden ser vi mye bra i lovforslagene, som oftest i forslagene fra et samlet lovutvalg og flertallsforslagene.

Vi vil i det videre være konstruktive bidragsytere til punkter som vi mener bør forbedres/endres i lovforslaget slik at en ny fjellov kan framstå som en lov som ivaretar våre eksisterende rettigheter i statsallmenningene.

Forutsetninger for vellykket sammenslåing:

- At loven er konsekvent og gjennomgående på at jordbrukets bruksretter, sammen med samisk reindrift, har et spesielt vern jf grunnleggende rettslige forhold der retten til jordbrukstilknyttet allmenningsbruk ligger i bygder som fra gammel tid har slik rett. Disse rettene bygger på bruk i alders tid og har vern i Grunnlova og internasjonale konvensjoner.
- At organisatoriske regler med styresammensetning og valg av styre er slik at vi har tillit til at våre bruksrettigheter ivaretas på en god måte
- At skogforvaltning i allmenninger med virkesrett overføres til de nye styrene og at skogfondene knyttes til de enkelte allmenninger og forvaltes lokalt
- At bruksrettene inkludert virkesretten skal kunne utøves på en måte som er i samsvar med rasjonell bruk for oss bruksberettigede og som er naturlig etter tida og tilhøva i landbruket.
- At muligheten til å forvalte skog- og virkesretten i statsallmenningene etter bygdeallmenningsloven blir en reell mulighet.

Kommentarer til de enkelte lovparagrafene

§ 1-1 Formål

Deler av flertallsforslaget legges til grunn for vårt forslag til formålsparagraf.

Kommentarer:

Vi mener flertallsforslaget til formålsparagraf har mye bra i seg, men at det ikke er konkret/presist nok.

Vi er enig i at bruken av allmenningen skal være bærekraftig. I det legger vi at bruken skal skje i et langsiktig perspektiv og at allmenningens ressurser og yteevne må ivaretas. Dette er viktig å ha med i en formålsparagraf.

Vi mener ordlyden i flertallsforslaget sidestiller bruksrettighetene til jordbruk og samisk reindrift med annen bruk av statsallmenningene. Jordbrukets bruksretter og samisk reindrift er i en særstilling når det gjelder bruk av statsallmenningene, og en formålsparagraf bør ikke levne tvil om at eksistensen av og bruken av allmenningene bygger på dette. Vi foreslår å stryke setningen *...til beste for dei med allmenningsrett, for samisk reindrift, for allmenningsbygdene og for allmenta*. Slik blir det 2.ledd som beskriver hvordan bruken og styringen av statsallmenningene skal være

Bruksrettene må ha samme status/forrang i fjelloven som i bygdeallmenningsloven.

Vi mener den nye loven bør ha en formålsparagraf i tråd med bygdeallmenningsloven:

*Forvaltningen skal ha som alminnelig siktemål å opprettholde allmenningen som en fellesressurs for de [eiendomsberettigede og] bruksberettigede, og **dernest** til beste for bosetting, næringsvirksomhet, naturmiljø og friluftsliv ellers i det bygdelag allmenningen ligger til.*

Vi mener ordlyden “tjener allmenningsbygda”, er en god ordlyd å bruke i formålsparagrafen da dette favner at bruken av allmenningen skal tjene både næringslivet og annen allmenn aktivitet i allmenningsbygda. Hva som tjener allmenningsbygda og folk som bor der, vil variere stort, både i tid og sted. I mange allmenninger er det nå veldig populært å bruke utmarka til friluftsliv, mens andre allmenningsbygder har mest fokus på å sikre næringsliv og bosetting. For få tiår siden var det vanlig at allmenningene bidro med trevirke til grendehus, kirken og skolen i bygda. En formålsparagraf bør være rund nok til å ta opp i seg denne variasjonen i hva som tjener allmenningsbygda. Loven vil med dette stå seg over lengre tid.

Vi støtter ikke mindretallsforslaget fra Utgård og Smistad da vi mener dette i enda mindre grad er i tråd med grunnleggende rettslige forhold i allmenningene.

Vårt forslag til formålsparagraf:

Denne lova har til formål å legge til rette for ein berekraftig bruk av statsallmenningane,

Bruk og styring av statsallmenningane skal skje slik at allmenningsbruk, medrekna jakt og fiske for innanbygdsbuande, og samisk reindrift kan utøvast slik bruksrettshavarane og reindriftnarar har rett til.

Statsallmenningane skal også brukast slik at det tjener allmenningsbygda og at tilgangen til jakt, fiske og friluftsliv blir sikra for allmenta.

§2-7 Avgrensningar i utøvinga av dei jordbrukstilknytte bruksrettane

Vi støtter mindretallsforslaget der andre ledd går ut.

Kommentar:

Hensynet til naturgrunnlag og friluftsliv blir ivaretatt av annet eksisterende lovverk. Derfor mener vi at fjelloven ikke trenger noen særskilt hjemmel for dette. Vi mener dessuten at flertallsforslaget til § 2.7. andre ledd er i motstrid til flertallsforslaget til § 1-4 første ledd.

§2.7 første og andre ledd:

«Bruksrett i statsallmenning skal ikkje vere til hinder for at fjellstyret vedtek og set i verk slike avgrensingar i utøvinga av bruksrettane som blir rekna som nødvendige for å halde oppe yteevna til allmenningen.
Vedtak som nemnt i første ledd kan også gå ut på avgrensingar i utøvinga av bruksrettane i delar av allmenningen av omsyn til naturgrunnlag og friluftsliv»

§1-4 første ledd:

«Fjellstyret og Statskog SF kan ikkje ta avgjerder som er til vesentleg skade eller ulempe for bruksrettshavarar i allmenningen eller for samisk reindrift. Det skal særleg leggst vekt på omsynet til eksisterande bruk i området.»

Flertallsforslaget til § 2-7 andre ledd er hentet fra statsallmenningsloven § 4-1, som igjen henspeiler på bestemmelser i skogloven. Flertallet foreslår å gjøre denne gjeldende for alle bruksretter, noe som vi mener vil kunne ha uante negative konsekvenser for oss bruksberettigede. Ut fra vår tolkning er dette i strid med lovforslagets § 1-4 og grunnleggende allmenningsrettslige prinsipper der bruksrettene og samisk reindrift står i en særstilling.

Vi forutsetter at om det skal legges begrensninger på f.eks beiteretten, må dette kunne utløse erstatning, jf dagens erstatningsordninger ved vern av skog.

§ 2-8 Årsmøte

Vi støtter et samlet lovutvalg som foreslår et årsmøte for de jordbrukstilknyttede bruksberettigede.

Vi har erfaring med å avholde årsmøte for virkesberettigede og vårt endringsforslag til denne § mener vi bidrar til klargjøring og forenkling.

Kommentarer:

Vi foreslår å erstatte "årsmøte" med "årsmøte for bruksrettshavere" for å gjøre det lett å forstå at dette gjelder jordbrukets bruksrettshavere jf lovutvalgets forslag om årsmøte for bruksberettigede tilknyttet jordbruket.

Vi foreslår at bruksrettshaverne velger representanter til fjellstyret i årsmøtet. Det virker unødvendig komplisert å måtte fremme forslag til kommunestyret. Vi mener dette er i tråd med mandatets ønske om forenkling. På samme måte mener vi at representanter fra samisk reindrift også kan velges av samenes eget organ. Alle må ta eget ansvar for likestilling.

Vårt forslag blir i tråd med dagenes statsallmenningslov der bruksberettigede velger sine egne inn i styret. Forslagets innhold er i praksis likestilt med flertallsforslaget om forslag fra årsmøtet på representanter/vararepresentanter til styret, og hvor prioriteringene skal følges så langt råd er. Hvis ansvar for likestilling tillegges både bruksberettigede og reindrift skulle det ikke være noen grunn til å ha en "dobbel" prosess på dette. Kommunestyrets oppgave blir å oppnevne disse representantene ihht valgene som er gjort.

Årsmøtet bør ha anledning til å uttale seg til styret i saker som er viktige for bruksrettshaverne, jf dagens statsallmenningslov § 1-3*rett til å få uttale seg i spørsmål av betydning for virkesretten i allmenningen, og til selv å ta opp slike spørsmål.* Lovforslagets ordlyd "særlig viktig" vil være en innskrenkning av loven i forhold til bruksberettigedes rettigheter.

For å sikre at årsmøtet blir arrangert etter føringene i loven, mener vi fjellstyret bør ha ansvaret for innkalling.

Vi foreslår også å benytte ordlyden "Innkalling skal kunngjøres på en tjenlig måte med 14 dagers varsel" til erstatning for lovforslaget om å "sende innkalling". Lovutvalgets forslag virker lite moderne, da vi mener en slik kunngjøring må kunne gjøres på enklere vis enn å sende brev til hver enkelt bruksberettiget, eks ved kunngjøring i digitale medier og aviser.

I merknadene til denne paragrafen må det konkretiseres at det skal være vid representasjon fra de bruksberettigede. Det vil si at bruksrettene til beite, seter, trevirke, tilleggsjord osv, må være representert. Representantene må så langt det lar deg gjøre, være faktiske utøvere av bruksrett.

Vårt forslag til lovtekst: § 2-8 Årsmøte for bruksrettshavere

Fjellstyret kaller eigar av eigedom med jordbrukstilknytt bruksrett inn til årsmøte innan utgangen av april månad kvart år. Innkalling skal kunngjøres på en tjenlig måte med 14 dagers varsel

Årsmøtet vel ein møteleiar og ein referent på kvart møte. Årsmøtet vel medlemmar til ein valkomité året etter at eit nytt fjellstyre er valt.

I dei åra det skal veljast fjellstyre, skal årsmøtet etter framlegg frå valkomiteen velge representantar og vararepresentantar til fjellstyret, som alle må vere registrerte som bruksrettshavarar i allmenningen etter § 2-5.

Likestillings- og diskrimineringslova § 28 første til tredje ledd gjeld. Årsmøtet kan gjere vedtak om at det skal haldast årsmøte for kvar enkelt allmenning.

Årsmøtet kan uttale seg til fjellstyret i saker som er viktige for bruksrettshavarane.

§ 3-1 Fjellstyret

Vårt forslag til styresammensetning tar utgangspunkt i flertallsforslaget.

Kommentarer:

Mandatet slår fast at de organisatoriske reglene skal sikre at bruksrettshaverne er nødvendig representert.

Vi stiller spørsmål ved samtlige forslag i NOU-en da vi ikke ser at noen av dem sikrer den nødvendige representasjonen fra de bruksberettigede.

Når to styrer slås sammen, er det vanskelig å godta at styresammensetninga skal være som i det ene av de to sammenslåtte styrene. Vi anser det som uklokt og svært uheldig for samarbeidet dersom de virkesberettigede sitter igjen med en følelse av å bli overkjørt i denne prosessen.

Vi mener at bruksberettigede skal ha en større representasjon i de nye styrene enn i dagens fjellstyret.

Ved å redusere innflytelsen fra bruksberettigede med rundt 300 personer (antallet virkesberettigede i dagens allmenningsstyret), mistes mye lokalkunnskap og skogfaglig realkompetanse. Dette kan vi ikke se er i tråd med mandatets føringer om at det skal legges vekt på lokal kompetanse i fjellbygdene i forvaltningen.

Vi støtter flertallsforslaget om at hver allmenning skal kunne være representert i styret i de tilfellene hvor et styre omfatter flere allmenninger. Dette er meget viktig for å ivareta bruksrettene i de enkelte allmenninger.

Vi **støtter ikke** forslaget om at kommunestyret kan differensiere stemmeretten i styret. Er en representant først valgt inn i styret, må representanten ha tale – og forslagsrett og én stemme. Dette lovforslaget synes for oss å gjøre driften av fjellstyret unødvendig komplisert og bidrar på ingen måte til forenkling, slik intensjonen med lovarbeidet er jf mandatets overordnede mål.

Kommunestyrets oppgave er å se til at antall fjellstyret blir hensiktsmessig for driften av allmenningene jf flertallsforslaget 8. ledd. Samtidig som "kartet" for nye styret tegnes, dvs når det gjøres vedtak om hvor mange allmenninger som skal omfattes av styrene, mener vi kommunestyret er i stand til å gjøre vurderinger slik at styrene får ønsket sammensetning.

Vi kan heller ikke se at det er samsvar mellom det et samlet lovutvalg uttrykker i NOU punkt 8.2.1.9.1/ kapittel 2 del III og lovtekst. I *Synsmåtar og forslag frå utvalet*, sier et samlet lovutvalg at (punkt 8.2.1.9.1): «...Når kommunestyret oppnemner må det også **ta stilling til om** talet på representantar frå dei med jordbrukstilknytt bruksrett gjer det nødvendig å gi reglar for fordeling av røyster i fjellstyret...». I kapittel 2 del III sier lovutvalget: «For å sikre balansen i fjellstyret **kan** kommunestyret bestemme at dei med jordbrukstilknytt bruksrett totalt skal ha eit bestemt tal røyster». Lovteksten og merknadene til paragrafen synes ikke å ta høyde for at kommunestyret har anledning til å gjøre egne vurderinger på dette.

I enkelte kommuner har samisk reindrift rettigheter i enkelte allmenninger, men ikke i andre. I noen sammenhenger vil kommunestyret derfor måtte gjøre vurderinger på om styret både skal omfatte allmenninger hvor samisk reindrift har rettigheter, og hvor de ikke har rettigheter. Vi mener det vil være hensiktsmessig å ha en regel som

gir representanter for samisk reindrift stemmerett bare i saker som gjelder områder innenfor det samiske reinbeiteområdet.

NOU 8.2.1 sier at ...hovudregelen etter fleirtalsframlegget er at det blir eitt fjellstyre i kvar kommune, med fem medlemmar utanfor dei samiske reinbeiteområda, og sju medlemmar innanfor dei samiske reinbeiteområda. Vi synes ikke dette kommer tydelig fram i lovforslaget fra flertallet. Lovteksten må bruke ordlyden **utvides med** to representanter for samisk reindrift.

For oss er det helt avgjørende at det åpnes for flere fjellstyres pr kommune, og at lokalkunnskap og lokale forhold legges til grunn når kommunestyre skal gjøre vedtak om antall fjellstyres. Loven bør være klar på at dette er en oppgave kommunestyret **skal** ta stilling til. Vi foreslår at *kan* byttes ut med *skal*.

Vi støtter ellers flertallsforslaget, og vil understreke viktigheten av lokal tilpasning og mulighet for representasjon av bruksberettigede fra hver allmenning.

For oss er det vesentlig at statsallmenningene får forbli tilgjengelig utmark for oss. For å sikre det er det nødvendig at vi har god innflytelse på beslutninger som blir tatt vedrørende bruken av allmenningene. Det er viktig at det tas vare på den lokalkunnskapen som finnes blant de bruksberettigede.

Vårt forslag til § 3-1 (bygger på flertallsforslaget):

I kvar kommune der det er statsallmenning skal det vere fjellstyre.

Hovudregelen er at det skal vere fem medlemmar i fjellstyret.

Fjellstyret skal ha minst tre representantar for dei med jordbrukstilknytt bruksrett. Er det fleire allmenningar under kvart styre, kan fjellstyret ha ein representant for dei med jordbrukstilknytt bruksrett frå kvar allmenning. Årsmøtet for bruksrettshavarane fastset om kvar allmenning skal vere representert i fjellstyret.

Jakt-, fiske-, friluftsliv- og allmenne interesser skal vere representerte i fjellstyret.

Fleirtalet av medlemmane etter tredje og fjerde ledd skal vere fast busette i området der allmenningen ligg, eller i bygd eller grend der innbyggjarane frå gammal tid har utøvd allmenningsbruk i allmenningen, jf. §§ 5-1 og 5-2.

Ligg ein allmenning heilt eller delvis innanfor det samiske reinbeiteområdet, jf. § 4 i reindriftslova, skal fjellstyret utvides med to representantar for samisk reindrift.

I styres som omfatter allmenningar hvor samisk reindrift har rettigheter bare i enkelte av allmenningene, har representanter for samisk reindrift stemmerett kun i avgjørelser som gjelder allmenningene med samiske rettigheter.

Medlemmane av fjellstyret skal ha personlege varamedlemmar.

*I kommunar med fleire allmenningar **skal** kommunestyret ta avgjerd om hvor mange fjellstyres det skal være i kommunen.*

Slike vedtak kan berre gjerast etter søknad frå fjellstyret eller andre partar organiseringa vedkjem, og etter forslag frå fellesorganisasjonen for fjellstyra.

Fjellstyret skal veljast for fire år.

Kommunelova §§ 15 og 16 nr. 3 gjeld tilsvarende så langt dei passar.

§ 3-2 Oppnevning av fjellstyre

Vi støtter intensjonen i lovforslaget da denne gir de bruksberettigede innflytelse på hvem som skal representere de i styret.

Kommentarer:

Vårt forslag vil bidra til en forenkling og hindrer konflikt drivende dobbeltroller, selv om det ikke medfører de store realitetsendringer i forhold til flertallsforslaget.

Se også våre kommentarer til dette under § 2-8 Årsmøte

Vi mener at årsmøtet for de bruksberettigede skal **velge** representanter fra de med jordbrukstilknyttet bruksrett, og at evt representanter fra samisk reindrift velges av deres egne organer. Likestillings- og diskrimineringslova §28 skal også gjelde for denne representasjonen.

Bruksrettene er definitivt privatrettslig. Derfor må en sikre at det styrende organet for bruksrettene har en sammensetning, og at valget av bruksberettigede inn i styret gjøres slik at styret virkelig blir et talerør for de bruksberettigede. Hvis ikke vil en risikere at bruksberettigede, enten enkeltvis eller flere sammen, må sikre sine privatrettslige bruksretter utenfor styret. Dette vil kunne medføre økt bruk av domstolene som vi ikke kan se er ønskelig sett fra samfunnets bruk av ressurser.

Vi minner om ordlyden i statsallmenningenslovens 3-1: *Allmenningstyret representerer de virkesberettigede i allmenningen, og har til oppgave å ivareta deres felles interesser.*

Som bruksberettiget til skog er det en forutsetning for å støtte en sammenslåing av lovene, at loven sikrer at de bruksberettigede får være representert for å tale sin sak i styrene

Vi mener derfor at valg av bruksberettigede til styret skal gjøres av de bruksberettigede selv.

Kommunestyrets oppgave i oppnevninga blir da å velge øvrige representanter og oppnemne styre i tråd med valgene gjort i årsmøtet for de bruksberettigede og av reindriftsnæringa. Samt å velge leder og nestleder.

Vårt forslag til § 3-2 Oppnemning av fjellstyre (bygger på flertallsforslaget) :

Kommunestyret skal nemne opp fjellstyre, jf. § 3-1, og mellom dei leiaren og nestleiareren for fjellstyret.

Årsmøtet for de bruksberettigede skal velge representantar for dei med jordbrukstilknytt bruksrett og personlege varamedlemmar.

Vedkomande reinbeitedistrikt velger representantar for samisk reindrift og personlege varamedlemmar.

Kommunestyret vel øvrige representantar og personlege varamedlemmar etter § 3-1 fjerde ledd [mindretallet: tredje ledd] mellom anna etter forslag frå organisasjonar. Likestillings- og diskrimineringslova § 28 første til tredje ledd gjeld tilsvarende.

Kommunelova § 14 første ledd bokstav a gjeld tilsvarende så langt dette samsvarer med § 3-1. Kommunelova § 14 første ledd bokstav a gjeld ikkje for representantar for samisk reindrift.

Styremedlemmane skal ha ei rimeleg godtgjersle for arbeidet. Godtgjersla skal fastsetjast av fjellstyret og dekkast av fjellkassa.

Kommunestyret set fristar for framlegg om representantar til fjellstyret. Er det ikkje kome inn framlegg innan fristen eller er framlegget ikkje i samsvar med krav til framlegg om representantar for begge kjønn, kan kommunestyret nemne opp på fritt grunnlag eller setje ny endeleg frist.

§ 3-4 Oppgaver for fjellstyret

Vi støtter lovutvalgets forslag med et lite endringsforslag.

Kommentarer til §§ 3-4 og 7-1:

Vi vil uttrykke **sterk støtte til det brede flertallet som mener at fjellstyret skal forvalte skogen i statsallmenninger med virkesrett**. Dette mener vi er helt avgjørende for at skogen i statsallmenningene skal være tilgjengelig for de bruksberettigede til skog og samfunnet ellers i framtida.

Vi mener det må legges stor vekt på behovet til virkesberettigede i forvaltninga av skogen i statsallmenninger med virkesrett. Virkesberettigede må i et langsiktig perspektiv få tilgang til friskt og tilstrekkelig mengde virke. For å sikre virkesretten er det derfor vesentlig at skogen til ei kvar tid blir hogd når den er hogstmoden og deretter blir fornya. Også i et miljøperspektiv er det vesentlig at skogen blir drevet når den er hogstmoden.

Vi mener en kan stille spørsmål om best økonomisk utbytte i fra statsallmenningene er styrende for Statskog SF sin forvaltning og drift i skogallmenningene, for hvilke allmenninger som prioriteres for avvirkning, jf, NOU kap. 5.3.2.1 og figur 5.7.

Overføring av skogforvaltningen til de lokale styrene mener vi også er i tråd med mandatets føringer om å gjøre virksomheten i statsallmenningene selvfinansierende.

Jf § 7-1 er vi enige med flertallet i at fjellstyret skal ha tilknyttet personer med skogfaglig kompetanse. Dette kan jamføres med kravet til allmenningsbestyrer i bygdeallmenningsloven. Det vil være naturlig å knytte til seg lokal skogfaglig kompetanse fra f.eks. skogeierlag eller kommunen. Slik får en tatt hensyn til lokal kunnskap ved utarbeiding av skogbruksplaner, og lokale forhold ved forvaltning av skogen. Dette vil også styrke grunnlaget for lokale arbeidsplasser med skogfaglig og biologisk kompetanse.

Vi er enige i at allmenningene er arealer som også bør kunne stå til rådighet for allmennhetens behov for rekreasjon og friluftsliv. Vi mener imidlertid det er feil å pålegge fjellstyrene å legge til rette for friluftsliv og andre oppgaver utenfor kjernevirksomheten (forvaltning av jordbrukstilknyttede bruksrettene og jakt, fangst og fiske i statsallmenningene).

I lov å pålegge de sistnevnte «å ...legge til rette for friluftsliv for allmenta» jf lovforslagets § 3-4, mener vi ikke kan gjøres.

Det er meget stor variasjon i inntektsgrunnlaget for ulike fjellstyrer jf NOU s 62 kap 5.6.1 Vel er det 2 fjellstyrer med inntekt over 4 mill kr og ytterligere 12 fjellstyrer med inntekter over 2 mill kr, men det er like viktig ta hensyn til fjellstyrene i den andre enden av skalaen før en i lov pålegger fjellstyrene oppgaver: 8 fjellstyrer hadde en inntekt under 50 000 kr og ytterligere 4 hadde ikke registrert inntekt.

I Friluftsløven §21 er de fem friluftorganene definert og fjellstyret er ikke blant dem.

Fjellstyrets rolle må være å samarbeide med friluftorganene og andre organisasjoner med interesse for friluftsliv. Graden av innsats fra fjellstyrets side må være avhengig av tilgjengelige ressurser.

For å ikke gjøre dette til ugjennomførbare oppgaver for fjellstyrene mener vi at fjellstyrets ansvar i denne sammenheng bør reduseres til en **bør-oppgave**.

Vårt forslag til lovtekst: § 3-4

Fjellstyret skal administrere bruksrettene etter kapittel 4, og forvalte jakt og fiske etter kapittel 5, og elles forvalte allmenningen slik det går fram av lova her så langt ikkje anna er fastsett i eller i medhald av lov.

Fjellstyret skal forvalte skogen i statsallmenningar med virkesrett etter reglane i kapittel 7.

I dei tilfella ein statsallmenning blir forvalta etter bygdeallmenningslova, jf. § 7-3, skal fjellstyret ikkje forvalte skogen eller administrere virkesretten.

Fjellstyret bør legge til rette for friluftsliv og naturopplevingar når ressursar og økonomi i allmenningen gjer dette mogleg.

§ 3-7 Fjellkasse

Vi støtter mindretallsforslaget som sier at sikring og forbedring av allmenningenes yteevne må ha førsteprioritet ved bruk av fjellkassens midler.

Kommentarer:

Vårt forslag er i tråd med tilsvarende formulering i bygdeallmenningsloven § 3-12:

Det avsettes først tilstrekkelig med midler til sikring og forbedring av allmenningen, med sikte på en best mulig utnyttelse av produksjonsmulighetene og dekning av de [eiendomsberettigedes og] bruksberettigedes fremtidige behov – herunder ved innkjøp av eiendom hvor dette kan være aktuelt.

Det bør dessuten være nær sammenheng mellom formålsparagraf og disponering av midler.

Vi mener vårt forslag er i tråd med lovutvalgets egne føringer i formålsparagrafen om at det skal legges til rette for en bærekraftig, langsiktig bruk og forvaltning av statsallmenningene. For å få til dette, må midlene prioriteres brukt på å sikre allmenningens ressurser.

Vi mener det også bør åpnes for mulig tilkjøp av arealer til en statsallmenning jf i en bygdeallmenning og at dette bør ha prioritet foran annen bruk av fjellkassens midler.

Vi ser at lovforslaget gir åpning for dette ved vern jf lovforslagets § 7-5.

I enkelte allmenninger foretas det grunndisponeringer som medfører delvis eller fullstendig tap av bruksrettene. Eks vil gruvedriften i Tromsdal allmenning medføre at mesteparten av allmenningen mister preget av utmark og bruksrettene forsvinner. I slike tilfeller mener vi at arealer tilsvarende tapsarealene skal kjøpes slik at bruksrettene bibeholdes.

Ellers støtter vi de andre formuleringene i § 3-7.

Vårt forslag til § 3-7 Fjellkasse

Kvart fjellstyre skal ha ei fjellkasse. Inntekter til fjellstyret går inn i fjellkassa.

Fjellstyret disponerer midlar i fjellkassa til bruk til eiga drift og tiltak i allmenningen.

Det skal først setjast av tilstrekkeleg med midlar til sikring og forbetring av allmenningen med sikte på ei best mogleg utnytting av produksjonsgrunnlaget og på det framtidige behovet for dei med bruksrett herunder ved innkjøp av eiendom hvor dette kan være aktuelt.

Dernest kan fjellstyret tildele midlar til bruksrettshavarar, utøvarar av samisk reindrift, og til innanbygdsbuande for jakt og fiske. Slike midlar skal først tildelast tiltak innanfor allmenningen, dernest tiltak som har tilknytning til allmenningen. Det kan også givast tilskot til allmennyttige formål innanfor allmenningsbygdene.

Fjellstyret skal kunngjere at det kan søkast om midlar til tiltak og til allmennyttige formål.

§3-10 Fellesorganisasjonen for fjellstyra

Lovutvalget foreslår å lovfeste en fellesorganisasjon for de nye fjellstyrene. Vi ser behovet for en overbygning og er positive til at denne etableres, men mener det ikke er behov for at denne skal være lovfestet. Dagens fjellov beskriver i §12 at statens grunneierinntekter skal brukes til “..dekning av utgifter i samband med administrasjonen av statsallmenningane, stønad til ein fellesorganisasjon for fjellstyra, og etter samråd med denne til tiltak i statsallmenningane.” Men her har en, på samme måte som vi, ikke sett noe behov av å lovfeste organisasjonen. Vi mener det er bedre at denne organisasjonen utvikles med utgangspunkt i de behovene fjellstyrene har, og av fjellstyrene. Dette siste er viktig enten organisasjonen skal lovfestes eller ikke. Det er og viktig at bruksrettene er representert i styret for fellesorganisasjonen. Vi mener det mest naturlige er å bruke samme regler for representasjon som en har ved utnevning av fjellstyrer.

Kapittel 4 Bruksrettar som ligg til jordbrukseiendom

Vi gir generell støtte til flertallsforslagene i §§ 4-1 tom 4-24, med disse merknader til:

§ 4-13 Virkesrett

Presiserer at virke brukt til tilleggsnæringer som støtter opp under jordbrukdrifta må kunne utvises til bruksberettigede, dette i tråd med mandatets føring om videreføring av "tida og tilhøva"

§ 4-14 Driftsform

Vi støtter flertallsforslaget som primært (først) fastslår at bruksberettigede til skog har rett til å hogge og drive ut virke etter utvisning (enkelpersondrift).

Vi støtter også innholdet i neste ledd, som sier at driftsformen skal være regulert i bruksreglene. Men for oss synes det ikke å være helt samsvar mellom merknaden til § 4-14 og lovteksten.

I merknaden utdypes lovteksten slik at det skal være rom for å.... *tilpasse driftsform etter kva for virke som skal drivast ut, lokale forhold og kva som er rasjonelt og ønskeleg frå bruksrettshavarane si side.*

Vi er enige i dette, men dette betinger at drifta må kunne foregå **både** som enkelpersondrift **og** fellesdrift i allmenningen, ikke enten eller.

Et eksempel: det vil være uproblematisk at enkelte bruksberettigede som driver ut virke til biovirke driver dette ut gjennom ei felles drift og andre velger å hogge og drive fram virke til ved eller byggematerialer som enkelpersondrift.

Vi mener også at driftsform ved bruksberettigedes drift er Statskog SF uvedkommende, og at andre ledd tredje punktum skal strykes.

Det er generelt uheldig og kompliserende at loven (ved flere anledninger) gir anledning til uttale om forhold som er uttaleinstans uvedkommende.

I dette konkrete tilfellet om driftsform ved bruksberettigedes drift, forutsetter vi at loven, tilknyttet faglig skogkompetanse, fjellstyret og ikke minst de bruksberettigede selv er i stand til å vurdere hva som er mest rasjonell driftsform ved utdriving av virke til de bruksberettigede.

Vårt forslag til lovtekst § 4-14 (jf flertallsforsalgets føringer i merknadene)

Eigedom med virkesrett har rett til å hogge og drive ut virke etter utvisning (enkelpersondrift).

Driftsform for utøving av virkesretten skal vere regulert i bruksreglar etter § 4-24. Utøving av virkesretten kan skje ved enkelpersondrift etter § 4-15 eller ved fellesdrift etter § 4-16.

§ 4-25 Utarbeiding og vedtak om bruksregler

Her støttes mindretallsforslaget hvor årsmøtet for bruksrettshaverne vedtar de endelige bruksreglene. Se begrunnelse i NOU kap 13.2.9, siste avsnitt (side 177).

Kapittel 6 Grunndisponering

Vi støtter flertallsforslagene i kapitlet.

Kommentarer:

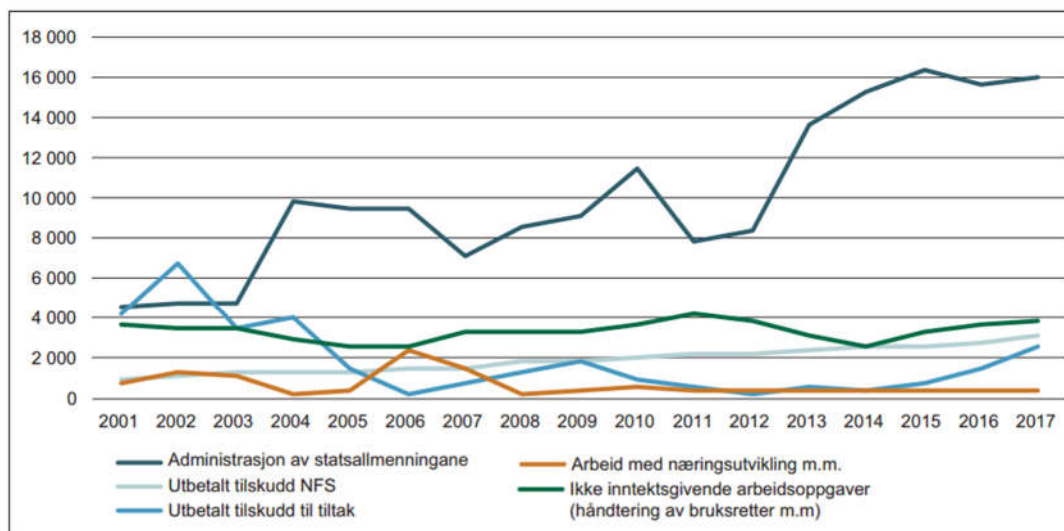
Vi vil presisere viktigheten av å opprettholde et generelt salgsforbud og at inntektene fra grunndisponering bør komme allmenningen, og spesielt de som har ulempe med grunndisponeringen til gode, jf intensjonen med grunneierfondet. Se NOU kap 5.6.2.1 Fordeling av grunneigarinntekter:

«I forarbeida til fjellova av 1975 vart det lagt vekt på at allmenningane ikkje skulle vere ei kjelde til inntekter for staten. Inntektene skulle kome distrikta til gode.

Etter departementet sitt syn (---) må det vere rimeleg å byggje på dette prinsippet: Staten skal ikkje føre allmenningsinntektene ut frå distrikta for å nytte dei til løysing av allmenne samfunnsoppgåver, men skal ha dekning for dei direkte utgiftene staten har med administrasjon av allmenningane.

I St.meld. nr. 32 (1964–65) Direktoratet for statens skogers virksomhet i året 1963 gjer direktoratet framlegg om å legge til rette for bortfeste av hyttetomter i planlagde hytteområde, også i statsallmenningane. Fordi dette ville medføre ulemper for utøvinga av bruksrettane, vart det foreslått å dele inntektene frå festeavgiftene frå hytter og hotell likt mellom staten og fjellstyra. Stortinget slutta seg til dette i Innst.S. nr. 132 (1964–65).»

Vi kan ikke se at intensjonen bak grunneierfondet er oppfylt i dag. Spesielt beklagelig er det at Statskog SF sine administrasjonsutgifter synes å ha hatt en formidabel vekst, og at lite har gått til utjevning mellom fjellstyrene jf fig 5.14 i NOU-en:

Figur 5.14 Utgifter grunneigarfondet (i 1000 kroner)

Kjelde: Statskog SF

Figur 1 Fra NOU-en s 67

Kapittel 7 Skogforvaltning

§ 7-1 Skogforvalter

Vi støtter flertallsforslaget om at fjellstyret forvalter skogen i statsallmenninger med virkesrett. Vi viser til våre kommentarer til § 3-4.

§ 7-2 Skogbruksplan

Vi støtter flertallsforslaget. med unntak av siste setning i 3.ledd.

§ 7-3 Forvaltning etter bygdeallmenningslova

Flertallsforslaget støttes med en liten, men vesentlig endring:

*...med $\frac{2}{3}$ flertall **av avgitte** stemmer søke...*jf Statsallmenningsloven § 4.5. 2.ledd.

Kommentarer:

En evt ny lov må ikke gi noen innskjerpelse av dagens lov, derfor må ordlyden *... $\frac{2}{3}$ av avgitte stemmer...*brukes.

Åpning for å forvalte skogen etter bygdeallmenningsloven gir nødvendig fleksibilitet i forvaltningen av statsallmenningene mht skog og virkesrett.

Mandatet slår fast at ordningen skal videreføres, og som lovutvalget uttrykker så har denne ordningen vært vellykket for de allmenningene som allerede forvalter skog og virkesrett etter bygdeallmenningsloven.

Det er viktig at loven gir en reell mulighet til å gjennomføre ordningen. Vi mener mindretallsforslaget hvor Statskog SF blant annet må samtykke til forvaltning av skog og virkesrett etter bygdeallmenningsloven i praksis vil hindre gjennomføring av ordningen.

Vårt forslag til § 7-3:

Virkesrettshavarar kan med $\frac{2}{3}$ fleirtal av avgitte stemmer søke fellesorganisasjonen om at statsallmenningen skal bli forvalta etter bygdeallmenningslova kapittel 2 til 5 når det gjeld skogforvaltning og utøving av virkesrett. Fellesorganisasjonen for fjellstyra gjer framlegg for kommunestyret, som avgjer søknaden.

Virkesrettshavarane kan med $\frac{2}{3}$ fleirtal av avgitte stemmer søke om at statsallmenningen ikkje lenger blir forvalta etter bygdeallmenningslova kapittel 2 til 5 når det gjeld skogforvaltning og utøving av virkesrett. Fellesorganisasjonen gjer framlegg til kommunestyret, som avgjer søknaden.

§ 7-4 Allmenningsfond

Vi støtter flertallsforslaget.

Kommentarer:

For oss virkesberettigede er det av vesentlig betydning at alle skogfondene knyttes til den enkelte allmenning og at fondene forvaltes lokalt.

Andre kapitler

Vi har ingen merknader til de videre kapitler.

Øvrige kommentarer til NOU 2018:11

- Vi er enig med et samlet lovutvalg som ikke finner at kommunene skal bringes sterkere inn i forvaltningen, men at nye oppgaver tillegges fjellstyret som på den måten sørger for at handlingsrommet til det lokale sjølstyre styrkes, jf overordnet mål i mandatet. Lovutvalget har gjort en god jobb med å rydde opp i dobbeltrollen som staten/Statskog SF i dag har både som grunneier og forvalter. Dersom kommunen hadde blitt tildelt forvaltningsoppgaver, kunne det gi opphav til nye uheldige dobbeltroller i forvaltningen av statsallmenningene da også kommunene har egeninteresser i statsallmenningene.
Vi er enige med lovutvalget i at mandatets føringer om styrking av lokalt selvstyre løses godt ved at fjellstyrets handlingsrom styrkes, blant annet ved å tillegge fjellstyret nye oppgaver. Vi er enige i at bruken av lokal kompetanse i fjellbygdene bør styrkes. Vi mener det kan gjøres ved at fjellstyrene bruker lokal arbeidskraft til å løse sine oppgaver, f.eks lokal tilknyttet skogfaglig kompetanse og lokale regnskapskontorer.
- I bakgrunns materialet er det anbefalt at utvisning til tilleggsjord som hovedregel ikke skal skje i produktiv skogsmark, pkt 13.2.5.3. side 168. Vi kan ikke se at det bør være et generelt forbud og heller ikke en generell tillatelse til dyrking av produktivt skogsareal. Fjellstyret må gjøre vurderinger om dette i hvert enkelt tilfelle og bruksrettene må likebehandles. Men oppdyrking som gagnar ett eller noen få bruk, må ikke få vesentlige negative konsekvenser for øvrige bruksretter for det store flertallet av bruksrettshavere.
- Vi viser til NOU 2018:11 kap 13.2.7 side 173 om virkestilskudd. Vi mener prinsippet om at virkesretten spesielt og bruksretten generelt ikke skal kunne erstattes med kronebeløp, er helt grunnleggende i allmenningsretten. I et langsiktig perspektiv er det den reelle bruksretten og lokal forvaltning av denne, som er den virkelige verdien.

- Viser til NOU 2018:11 vedlegg 1 *Virkesrett i Nord-Trøndelag*.

Det bør snarlig settes fokus på å gjøre ferdig vurderingene om tilbakeføring av virkesretten i de 32 allmenningene som det ikke har vært gjennomført prosess på vedrørende forhold rundt virkesrett.

- Vi går i mot en sammenslåing av statsallmenningsloven og fjelloven dersom mindretallsforslagene i en eller flere av følgende paragrafer blir gjeldende rett:

§ 1-1 *Formål*, § 3-1 *Fjellstyre*, § 7-1 *Skogforvaltar* og § 7-3 *Forvaltning etter bygdeallmenningslova*.

Uttalelser støttes av følgende allmenningsstyrer:

Vedlegg:

Signaturbrev fra de allmenningsstyrene som støtter uttalelsen